

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Platform en bestel

Rudi Wielers*

In januari 2019 deed de Amsterdamse rechtbank de uitspraak dat het platformbedrijf Deliveroo zijn maaltijdbezorgers in loondienst moet houden, en niet mag dwingen zzp'er te worden. De rechter oordeelde dat koeriers (*riders*) van Deliveroo gezien de wijze waarop ze hun werk moeten uitoefenen wel degelijk recht hebben op een arbeidsovereenkomst. Deze uitspraak wordt algemeen gezien als een juridische uitspraak tegen de figuur van de schijnzelfstandige. Een zelfstandige bepaalt zelf hoe hij zijn werk organiseert en beslist zelf met wie hij zaken doet. Bij schijnzelfstandigheid ontbreekt deze vrijheid; de schijnzelfstandige heeft maar één opdrachtgever, staat onder diens gezag, maar krijgt niet de bijbehorende arbeidsrechtelijke bescherming. Deze uitspraak was groot nieuws, omdat voor het eerst een rechter zich uitsprak tegen een figuur in het arbeidsbestel waar vakbonden, verschillende politieke partijen en ook veel arbeidswetenschappers zich al tijden aan ergeren.

In een interview in *de Volkskrant* reageerde een viertal koeriers op de uitspraak van de rechter. Ze zeggen liever als zelfstandige te werken, omdat ze dan zelf hun werktijden kunnen bepalen en meer verdienen dan bij de concurrent die hen in loondienst neemt. Ze geven af op de vakbond die het proces had aangespannen: 'De FNV zegt namens ons te spreken, maar dat is niet zo.' Het interview toont dat ze zeker niet ontevreden zijn met hun werk, hun positie en hun werkgever. Platformbedrijven hebben een punt als ze beweren dat een aanzienlijke groep jonge mensen graag bereid is zich aan hun algoritme te onderwerpen.

Tegelijkertijd knaagt het. De koeriers voelen dat hun beloning langzaam achteruitgaat, door voortdurende aanpassing van de tarieven, en zijn daar niet blij mee. Een van hen schrijft een scriptie over strategieën van platformwerkers om hun situatie te verbeteren, en ziet dat ze verbeteringen te danken hebben aan de externe druk van vakbonden en overheid. Ze begrijpen ook dat dit op de langere termijn niet werkt: 'Als je 45 bent, twee kinderen hebt en een kwakkelende gezondheid, wil je weten waar je de komende vijf jaar aan toe bent.'

Tegen zoveel kortzichtigheid is geen vakbond opgewassen. Terwijl de koeriers zich om luttele euro's uit de naad fietsen, is de strategie van de platformbedrijven juist gericht op de langere termijn. Ze willen het monopolie. Platformbedrijven draaien jarenlang verlies om de enige relevante speler in hun marktsegment te worden. Het gaat erom een dusdanige positie te krijgen dat *iedere* gebruiker als vanzelfsprekend hun app gebruikt, en zelfs niet meer denkt aan die van de concurrent. Als het monopolie eenmaal is verworven, kunnen de rechten op de app tot in lengte van dagen worden uitgemolken. Het zijn geen aardige bedrijven.

* Rudi Wielers is lid van de redactie van *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*. E-mail: r.j.j.wielers@rug.nl.

In eerste instantie worden werkenden op basis van relatief goede arbeidsvoorwaarden geworven, maar die worden met de vergroting van de marktpositie afgebouwd. Platformbedrijven provoceren de wetgever met constructies zoals de wetgever die niet bedoeld heeft. En, ook niet aardig, ze houden bepaald niet van het betalen van belasting of het afdragen van sociale lasten.

Opvallend aan deze zaak is dat het wachten was op de beslissing van de rechter. Het lukt Nederlandse politici niet overeenstemming te bereiken over een wet die schijnzelfstandigheid verbiedt. De tijd voor dergelijke regelgeving dringt: platformbedrijven ondermijnen bestaande praktijken om tot goede arbeidsvoorwaarden te komen. Naarmate er meer schijnzelfstandigen zijn, is het moeilijker om de regels aan te passen, want elke aanpassing gaat gepaard met verzet van schijnzelfstandigen, die dat onmiddellijk op hun bankrekening merken.

We zijn inmiddels ver verwijderd geraakt van de naoorlogse politieke droom dat alle burgers via een georganiseerd stelsel van arbeidsrelaties zouden kunnen participeren in de samenleving. Het besef was dat voor het realiseren van die droom regels moesten worden gesteld, regels die grenzen stelden aan het korte termijn eigenbelang van werknemers en werkgevers. Dat was uit solidariteit, maar ook met de blik op de toekomst. De droom werd uitgewerkt in wetgeving en praktijken die maakten dat het bestel flexibel kon opereren en ook beheerd kon worden. Nu, 50 jaar later, is van dat besef en het beheer nog maar weinig over. De 'markt' zet voortdurend de arbeidsvoorwaarden en de kwaliteit van de arbeid onder druk. Voor de werkenden neemt, zoals ook diverse bijdragen in dit nummer van TvA laten zien, de onzekerheid toe, en dat vertaalt zich in angst, ongenoegen en onvrede over het politieke beleid.

Zoals de vakbonden de kop van Jut zijn voor degenen die niet in standaardcontracten werken, zo is de overheid dat voor de traditionele ruggengraat van de verzorgingsstaat, de middenklasse, die zich beklaagt over achterblijvende arbeidsvoorwaarden en slechtere pensioenvoorzieningen. Anno maart 2019 staat op vrijdag het Malieveld vol met onderwijzenden, wordt op maandag werkenden vanwege wegblokkades en spoorstakingen aangeraden thuis te blijven werken, en wint op woensdag een protestpartij de verkiezingen. Buiten schot blijven de werkgevers, die zich presenteren als weldoeners, omdat ze werkgelegenheid creëren, maar die zich niet bekommeren om kwaliteit en duurzaamheid.